

הלכות סבה סימן תרלג

הפסולים (כ) מצטרפים לפסול הסבה :

תרלג דין גבה הסבה, ובו י' סעיפים :

א משנה ריש סבה
ב דאמרינן דוקא שם
דכמה דירוח צריא
הציען ג ספקיה
הגמרא ערובין ז
ד שם ז"ל ד
ה מיעובא שם י'

א (א) *סבה שהיא גבוהה *למעלה (ב) מעשרים (ג) אמה, (ד) פסולה, (ה) כביץ שהיא גדולה בין שהיא קטנה, בין שמהצות מגיעות לספק (ו) בין שאינן מגיעות, אבל עשרים פשרה, *אפילו כל ספקה למעלה מעשרים, בין שאין פהלה אלא עשרים: ב' היתה גבוהה יותר מעשרים (ה) והוציין (פרוש), אגפים קטנים עם העליון שלהם) ירדים (ג) למטה, (ו) אם צלמן מרבה מחמתן פשרה, *ואם לאו פסולה: ג' הסבה

באר היטב

(ב) מעשרים. אמה פה ר"ט מצמצמות, ב"י: (ג) פסולה. דבין שהיא גבוהה כ"כ צריך לעשותה כריתת קבע ואנן ציען דירוח צריא, אבל פחות מעשרים אע"פ ששעשה חוקה פשרה: (ג) למטה.

פסול, אף חלק החיצון פשוט דאמרינן דשן עקמה. ואם אורו מפסיק, פסול החיצון, ואם מהבר מן הצדדין, מצטרף הענימי והחיצון להקשר סבה. ורמ"א קצר פלשונו. ועין עטרת יוסף:

באר הלכה

* למעלה מעשרים אמה. עין במשנה ברורה ובשערי העיון. ומציאתי לזבן להעתיק מה שכתב בספר מצותיך פסק ד מהלכות סבה בשם הר"ר אברהם בנ"ל של הרמב"ם וזה לשונו: והאצבע הפוכה הוא הגדול מאיש בינוני ביצודה, לא ננס האיברים ולא גדול האיברים ולא רף פשוט, אלא ממצע היצודה שהגיע למחלית הגדול והוא פן ל"ה שנה או יותר, עד כאן לשונו, והוא נפקא מינה לכמה דברים: * אפילו כל ספקה למעלה מעשרים. עין בדרוכי-משה בסמן שסג א"ת ז' שכתב: ונראה מרבי הר"ף והר"ד יונקן ריש ערובין דאם היה פתחלה למעלה מעשרים חבא למעטו, ע"פ הקורה שהיא מפלל עשרים וכו', ונפקא מינה עם לעגנוגה, אכן כל הפוסקים לא חלקו בזה, וכן כמה דסיים בעצמו פי היכי דהוי חללה עשרים לא משמע הכי. והספר אגור-עלב כתב דפסי ניטא למימר דאשתמש ספר, וצריך לומר בר"ף מ'שפ"ת עשרים ולמעלה: * ואם לאו פסולה. ואף-על-גב דפסקינן לציל דהיכי שאין פהלה יותר מעשרים, אפילו כל ספקה למעלה מעשרים פשוט, וטעמא דאפילו אין בספק תחתונה לחידא שיעור קרי שמהיה צלחה מרבה מחמתן פשרה, ומשום דמצרפינן כל דרי דספק המפחים זה על זה, ובין פלם צלחה מרבה מחמתן, ואם י"ן הכי נפי וצריך ספק הגמור להוציא? עין בר"ן שפרץ דהוציא ירדיו לא חשיבי כספק. הלכה כל שאין צלמן מרבה מחמתן פחות עצמן כמאן דליקחה דמי ונמצא שחללה יותר מעשרים, מה שאין פן בספק דחשיבי, וכן כתב הרא"ש נס"ב דהשאין צלמן מרבה מחמתן כמאן דליקחה דמי. ונראה לי שישו דבאפן זה אפילו הוציין ירדיו לתוך הלל עשרים גם כן פסול, כל שהספק שלמעלה מן הוציין הוא יותר מעשרים אמה מן הצדדין, ולפי זה אפשר לומר דמה דנמסר הגמרא ו'הוציין ירדיו לתוך עשרים' הוא לא שמוציין דבחה דסיפא, דאם אין צלמן מרבה מחמתן, אפילו באפן זה פסול:

המחצות ודיו במקצות גנים, וביתר מקאן צריך לצשות הסתלים סזקים קצין בית, שלא יפלו מרב גבוקו. ולפי טעם זה, באם היו הסתלים מגיעים לספק ורחבה הרבה, (ה) מפל-שפן דפסולה משום דירת קבע. (ו) ומפל מקום בלמטה מעשרים ועשה הדפנות סזקים קצין בית, פשר, שהרי אפשר היה לו לעשותה ארצי, ולא הקפיד בתקנה אלא היכי (ו) דמקרה הוא לעשותה קבע כמו בלמעלה מעשרים: (ד) בין שאינן מגיעות, והספק תלוי על גנים גבוהים. ואם הוא למטה מעשרים פשר בזה, וכדלעיל בסמן תרל ט: ב' (ה) והוציין ירדיו למטה. ורצה לומר, (ט) שאם נמדד עד ההוציין ליבא חלל יותר מעשרים: (ו) אם צלמן וכו'. פרוש, של אותן ההוציין, אי שקלית לספק העליון היתה צלמן מרבה מחמתן, פשרה, דמנינן עשרים מהם ולמטה:

שער הציין

(טו) פכודי-עלב: (טז) פרוש, נתי דאמרינן שיהא חשוב קאלו שניהם סבוכים זה לזה, מפל מקום לא אמרינן שיהא כפנדר ונתים כספק פסולה (מ"א): (א) הנהו לשחושבין ד' אצבעות (גודלין פמקום הנסב) בשפת, יהיו האצבעות דבוקין זה בזה: (ב) וצ"ל פן לצנן ששנה ספחים גבה, וכדלקמן בסעיף ח, ולעגן ז' על ד' טפחים ברובה, וכדלקמן בסמן תרלה, בעינן דוקא שיהי השפחים מרובין, והם יותר למצמצמן חצי אצבע לאמה (פמ"ג): (ג) אחרונים בתוספת באור מרבי הרב המאירי בסוגין שיש לי בכתבתי. ועין לשון הרשב"ץ חלק א סימן קכו ובריש"ב בסוגין: (ד) דכתיב "כשלת תשבו שבת ימים", אמרה תורה צא מירח קבע ושב בדירת צריא (גמרא), וסגו סדכתיב משכבו ולא פתיח (שבת רכ"ב): (ה) הר"ף ושאר פוסקים, ולכאורה לפי זה הנה לנו להקשר בשאין הדפנות מגיעות לספק פשהם נמוכים למטה מכו, שהרי בזה לא בעינן שיהיו ההפחות חקוקה: ואפשר בשביל הגנים הגבוהים שעליהם כונן הספק, שצריכים להיות חזקים ועבים משל בית שלא ישפדו מחמת גבה. ועין ב"ח שכתב עוד טעם לסקלם: (ו) אמר. וכתבו התוספות וסרין דכל זה כדפנות, אבל בספק, שעקר הספק על שם הספק, לא מתפשטא מן התורה עד דצביר לה ארצי, דהניג שלא יקבע הנסרים של הספק במסוקים: (ז) וזה פסול אפילו עושה אותה ארצי וגמרא, וכגון ששעה מחצותיה ארצי וארע שלא נפלה, פן כתב הב"ח: (ח) תוספות ורא"ש הפך קמא דערובין דף ג עמוד ב והספק דף ד, וכן כתב האור ורצה בקנה וחוכים מן מדברי רש"י, וכן הסכימו האחרונים (הב"ח ובגרי"שע ומאמר-מרדכי ומחה"ש, דלא כמ"א בס"ב) והקליטו דגם הר"ן מודה פן לדעת לדברי הרא"ש⁶ דהיכי שהיו ההוציין צלמן מרבה מחמתן הם חשיבי כספק גמור ולא ציען שירדו לתוך הלל עשרים, וכתב מהם פתבו דשעתי-ספור יש פגור-אברהם, והפרי-מקדים דמק עצמו לקים דברי המגן אברהם כמו שהוא לפנינו, והאמת עם האחרונים הנ"ל:

הַלְבוּת סֵפֶה סִימָן תַּרְלָג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ט]

דְּקָטְלָה דְּעָתוּ אֶעְלָל קַל אָדָם⁶⁰.

חשיבותו הוא מחשיבו כעפרן, אך לגבי תנן בסוכה הרי מטרות הביטול היא לבטל את מציאותו של התנן, ולכן אין די בכך שלא ירצה בו, אלא צריך באופן חיובי להפכו לקרקע הסוכה, ועל כן צריך לבטלו בפה.

11) אמנם לעיל (סי' שנה ס"ק לו) סתם שצריך לבטל בפה.

[משנ"ב שם]

קְתָבִי הָאֲתָרוּנִים דְּאָסוּר לְמַעְטָה פְּיִים טוֹכִי⁶¹.

12) ואם עבר ומיעט, כתב בשו"ת שואל ומשיב (חמישאה סי' ג) שלכאורה הסוכה פטולה משום 'מצוה הבאה בעבירה', שהרי הביטול עצמו אינו נחשב תיקון אם לא מחמת המצוה, ואם כן נחשב שהעבירה נעשתה בשעת המצוה, ודינה כמצוה הבאה בעבירה.

[שעה"צ ס"ק טו]

[כן כתב רבנו קמח בהלכות ספה קמ"ו שְׁתַּמְנִי⁶²].

13) שם (פ"ד מהל' סוכה ה"ג) כתב, שהטעם שמוותר לבטל בזמן טוב, אף על פי שעל די כך מחשיבים את הדבר המתבטל כקרקע דומה הדבר למלאכת בונה, הוא כיון שהמבטל אינו עושה שום מעשה, ולא צריך אפילו דיבור, שהרי די בביטול בלב [ולכן גם אינו נחשב כמתקן את הסוכה, אף על פי שהתוצאה ממחשבתו היא שהסוכה תוקנה].

[שעה"צ ס"ק יז]

[קלא טפ"ה⁶³].

14) ואף שלענין שיעור הכשר סוכה דינו של סכך פסול קל יותר, שהרי כשהוא פחות משלשה טפחים מצטרף לארבעה טפחים ומשהו כדי להשלים שיעור סכך בסוכה קטנה [במבואר בשו"ע לעיל (סי' תרלב ס"א)], ואילו לענין דין 'פסל', מבואר בשו"ע כאן שאין מה שמחוץ לאצטבא מצטרף להשלים את החלק שעל גבה, ואינו כשר אלא אם כן יש על גבי האצטבא שיעור הכשר סוכה, דהיינו שבעה טפחים, ביאר החו"מ (א"ח סי' קמד ס"ק ה) שכיון שהסכך שעל גבי החלל שמחוץ לאצטבא אינו נחשב כנמצא במקום הסוכה, אלא רק כסכך שנמשך אל מחוץ לסוכה, אינו יכול להצטרף להשלים שיעור סכך של הכשר סוכה, ורק לאחר שיש סכך כשיעור הכשר סוכה במקום אחד, כשר מה שמחוץ לאותו מקום מדין 'פסל', אכן, סכך פסול פחות משלשה טפחים שנמצא בתוך חלל הסוכה, מועיל להשלים שיעור הכשר סוכה.

[משנ"ב ס"ק כ]

דְּקָא קְשֵׁהדְּפָנוֹת מְגִיעִים לְסִכְךָ⁶⁴.

15) אמנם, לעיל (סי' תרלב ס"ק ד) הביא שיש חולקים, וסוברים שאין צורך שיגיעו הדפנות לסכך כדי לומר דין דופן עקומה.

[משנ"ב ס"ק יא]

וְנָטוּ הָאֲתָרוּנִים לְהַקְלַל כְּנֶהְיָ.

17) ולעיל (סי' שנה ס"ק לח) כתב שדעת האחרונים להורות להקל בזה.

[משנ"ב ס"ק יב]

הָרִי זֶה מְעוּט⁶⁵ וכו', וְכַךְ מֻכַּח לְעִיל בְּסִימָן תַּרְכּוּ סְעִיף בַּהֲגִ"ה⁶⁶.

18) וכן אם הניח קרשים על הארץ כעין רצפה, כתב הערוך השולחן (סי' ט) שאם ביטלם בפירוש, מועיל הרבר למעט את שיעור הסוכה, והוסיף, שיתכן שכיון שעשאים כרצפה, מועיל הדבר אף אם הניחם בסתם ולא פירש שמבטלם שם.

19) שם כתב הרמ"א, שאין הסרת ביטוי מחסכך נחשבת כ'תעשה ולא מן העשוי', כיון שאין הפסול בסכך עצמו, ואף בענינו כתב הפמ"ג (משב"ז ס"ק ד) בשם הפני יהושע (סוכה ב, א ד"ה תנן, ו-ג, ב ד"ה היתה) שאף לפי דעת רש"י (סוכה ט, ב) שסכך למעלה מעשרים אמה נחשב כסכך פסול [דלא כח"ס] שם שכתבו שאין חיסרון בסכך אלא בסוכה, מ"מ כיון שאין פסול בסכך מחמת עצמו אלא רק מחמת חלל עשרים שתחתיו [וראה שעה"צ (סי' יז)], אם כן עצם מיעוט החלל נחשב כעשיית הסוכה בכשרות, וכעין זה כתב הגר"י קניבסקי (קהלות יעקב סוכה סי' ג), שהחיסרון בסוכה הגבוהה מעשרים אמה אינו בסכך אלא בדפנות [אכן, כתב שם שיסוד זה שהחיסרון הוא בדפנות צ"ע, שבפשוט לא משמע כן]. וראה שם שביאר, שאף לשיטת רבינו ישעיה המובאת ברא"ש (סוכה פ"א סי' ג) שסכך למעלה מעשרים אמה פסול דומה לשפודים של מתבת, אין הפסול בסכך אלא מחמת שאין רצפה בתוך עשרים, ובמיעוט הגובה מבשיר את הרצפה, ובה אין פסול של 'תעשה ולא מן העשוי', כיון שדין 'עשייה' בסוכה נאמר רק על הסכך ולא על הרצפה.

[משנ"ב ס"ק יג]

עַד שְׁכִכְשָׁלְנוּ בְּפֶה⁶⁷ וכו', דִּישׁ אֲמָרִים שְׁגָם בְּכַסּוּל בְּלֵב סְגִי⁶⁸.

10) ואף שלענין ביטול חמץ [שיחשב כעפרן] די בביטול בלב, ביאר הגר"ח שיינברג (מושמרת חיים ח"א סוכות סי' ג) שמחץ הרי אינו ברשותו אלא שעשאו התוב כאיילו הוא ברשותו (פסחים ו, ב), וכל מטרות הביטול היא שבכך יוציאנו מרשותו, ולפיכך די שיחשוב בלבו שאינו רוצה שתהיה לו זמית בו [מפני שאין לחמץ כל

